

HERAKLEİA PONTİKE SIKKELERİ ÜZERİNDE HERAKLES'İN ON İKİ İŞİNİN TASVİRLERİ

Nurgül DEMİRTAŞ¹, Pınar PINARCIK²

Özet

Bithynia Bölgesi'nde yer alan Heraklia Pontike kenti adını, Yunan mitolojisinin, gücü ve cesaretiyle sembolleşmiş yenilmez kahramanı olan Herakles'ten almıştır. Kentin sikkeleri üzerinde de Herakles ve onunla ilgili mitler çoğunluktadır. Antik Çağ'ın en meşhur mitlerinden biri olan Herakles'in On İki İş'i'nin tamamı kentin sikkeleri üzerinde yer almaktadır. Herakleia Pontike kenti, Anadolu'da bu görevlerin tamamının sikkeler üzerinde tasvir edildiği az sayıda olan kentlerden biridir.

Herakles'in On İki İş'i, kentin sikkeleri üzerinde en erken Titus (M.S. 79-81), en geç ise Salonina (M.S.253-268) Döneminde görülmektedir. Kentin sikkeleri üzerinde, Herakles'in Kerberos'u yakalaması ve Nemea Aslanı ile olan mücadelesi en fazla tasviri yapılan sahnelerden; Herakles'in Geryoneus'un sığırlarını çalması ve Stymphalos kuşlarını kovması ise en az tasviri yapılan sahnelerdir.

Anahtar Kelimeler: Herakles, Herakleia Pontike, Sikke, Tasvir, Mitoloji

¹ Dr. Nurgül Demirtaş, demirtas.nurgul@gmail.com

² Yrd. Doç. Dr. Pınar Pınarcık, Düzce Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, pinarpinarcik@düzce.edu.tr

REPRESENTATIONS OF THE LABORS OF HERACLES ON HERACLEIA PONTICE COINS

Nurgül DEMİRTAŞ , Pınar PINARCIK

Abstract

Heracleia Pontice, its name derived from Heracles an invincible hero symbolised his power and courage in Greek mythology, is an ancient city in Bithynia. Heracles figures and his myths that 12 labors one of the famous myths for ancient time, is mostly appeared on coins of the city. Heracleia Pontice is one of the few in the city, which is representation on the coins of all of these tasks Anatolia.

The earliest representations on coins of 12 labors of Heracles in this city are shown in the period from the earliest Titus A.D. 79-81 and to the latest coins A.D 253-268 which is the Age of Salonina. Of these Labours on the city's coins, Capture of Cerberus and the struggle with the Nemean lion are represented mostly than the other. Scenes with, the Steal of the Obtain the cattle of Geryon and Defeat the Stymphalian Birds are made representation at least.

Keywords: *Heracles, Heracleia Pontice, Ancient Coins, Mythological representations, Mythology*

GİRİŞ

Antik Çağ'da Bithynia Bölgesi'nde bulunan Heraklia Pontike kenti, günümüzde Zonguldak İli'nin Ereğli İlçe'sinde yer almaktadır. Adını Antik Çağ'ın ünlü kahramanı Herakles'den alan, antik yazarların Megaralılar ve Boiotalıları tarafından M.Ö. 560 yılında kolonize edildiğini ileri sürdüğü kent dönemin önemli bir liman kentiydi. (Bora, 2016:113) Kentin adının sonuna eklenen Pontika-Pontike, Antik Çağ'da bölgenin coğrafi adı için kullanılan Pontus'tan gelir (Öztürk, 2013:506). Ele geçen arkeolojik ve epigrafik bulgulara göre antik kentin Roma ve Bizans Dönemi'nde de önemini sürdürdüğü görülmektedir (Öztürk, 2013:505). Bölgede öne çıkan kültürlerden biri Herakles'e aittir. Dor kökenli Hellenler'in kökenini bağladığı Herakles'e ait bazı efsaneler Karadeniz Bölgesi'nde geçmektedir (Öztürk, 2016:81). Miken Kralı (Kralı) Eurystheus'un verdiği on iki işten birinin bu kentte geçmesi dolayısıyla Herakles'in kent için ayrı bir yeri vardır. Herakles'in on ikinci ve son görevi ölümler diyarının kralı Hades'in bekçi köpeği Kerberos'u Atina'ya getirmektir. Antik yazarlardan Atinalı Ksenophon bu mağaraların Herakleia'da olduğunu söyler (Tokel, 2015:186) ve bu konuda anlatılan öykülerden dolayı kentte Herakles'e ait bir kült yeri ve Hades'e inen bir mağara olduğu ileri sürülür (Tokel, 2016:186; Öztürk 2016:81). Bu mağara Cehennemagzı Mağarası olarak bilinir. Konu ile ilgili çalışmaları bulunan Tokel, "Akheron Koyağı'nda bulunduğu için "Akheron Mağaraları", Herakles'in Kerberos ile savaşımına konu ve mekân olduğu için "Herakles Mağaraları", Apollon kehanetgâhlarına (bilicilik merkezleri) mensup bilicilerin uğrayıp, danıştığı (kehanette bulunduğu) yer olduğu için "Kehanet Mağaraları" adlarıyla da bilinir, diye anlatır. İşte bu söylenceden sonra o zamana kadar Maryandin (Mariandyn) olarak adlandırılan yöre, Karadeniz'deki Herkül'ün kenti anlamına gelen "Herakleia Pontike/Karadeniz Herakleia'sı (Herkül'ün Karadeniz'deki kenti)" adını alır (Tokel 2016, 186).

Ksenophon kendi yazdığı "Onbinlerin Dönüşü (Anabasis)" adlı kitabında Pers ülkesinden kendi ülkesine dönerken Herakleia'ya uğradığını anlatır (Ksenophon, *Anabasis* VI 2:2). Burada tekrar yola devam etmek için tanrısal olur aldığı Herakles Hegemon'a kurban adamıştır (Ksenophon, *Anabasis* VI 2:15).

Yunan mitolojisinin, gücü ve cesaretiyle sembolleşmiş yenilmez kahramanı olan Herakles, (Ayrıntılı bilgi için bkz. Gruppe, 1918:910-1121; Boardman vd. 1988:728-838) Zeus ile Alkmene'nin oğludur (Hesiodos, *Theogonia* 942). Mykene kralı Elektryon'nun kızı olan Alkmene, Andromeda soyundan olan Amphitryon ile evlidir. Fakat Zeus, Amphitryon kılığında Alkmene ile birlikte

olur ve Alkamene aynı gece Herakles ve İphikles'e hamile kalır (Erhat, 1993:30,138). Alkmene'nin doğum yapacağı gün ise Zeus, tanrılar toplantısında övünerek, "bu gün Perseus soyundan olan bütün insanlara hükmedecek bir kişi doğacak" diyerek oğlunun doğuşunu müjdeler. Alkmene'yi kıskanan Hera ise Alkmene'nin doğurmasını geciktirerek Sthenalos'un karısını doğurtur. Böylece Perseus soyundan ilk doğan erkek Herakles değil kuzeni Eurystheus olur. Eurystheus Perseusoğulları soyunun başı olur ve Herakles de onun buyruğu altına girer (Graves, 1981:144). Herakles'in bu doğum hikâyesi de Homeros tarafından İlyada destanında anlatılır (Homeros, İlyada, XIX 95-133).

Antik yazında anlatılanlara göre, baş tanrı Zeus'un evlilik dışı ilişkilerinden doğan çocuklarına karşı büyük bir öfke ve kinle hareket eden Hera'nın, Herakles'e karşı beslediği düşmanlık, kahramanın daha doğumundan önce başlar ve tüm hayatı boyunca sürer (Erhat, 1993:138-140).

Thebai Kralı'nın kızı Megara'dan üç çocuğu olan Herakles'i, Hera'nın türlü oyunları çıldırtmış ve Herakles çocuklarını ve karısını öldürmüştür. Bu suçundan ve tüm günahlarından arınması adına, kuzeni Miken Kralı Eurystheus'un hizmetine girmesi ve kralın her istediğini yapması zorunlu kılınır (Erhat,1993:138). Eurystheus, Hera'nın Herakles'e karşı düşmanlığını bildiğinden ve Herakles'in günün birinde tahtını elinden almasından korktuğu için günahlarından arınması bahanesi ile ona asla sağ dönemeyeceğini düşündüğü çok tehlikeli görevler vermiştir (Grimal, 1990:185). Latince adı Hercules olan Herakles (Grimal, 1990:196), kral Eurystheus tarafından kendisine verilen on iki işi korkmadan ve yenilmeden başarıyla yerine getirmiştir.

Miken Kralı Eurystheus'un Herakles'e yaptırdığı on iki büyük işe (=Dodekathlos), mitolojik kaynaklarda Herakles'in on iki görevi ismi verilmiştir.

Hellenistik Dönem mitografları, Herakles'in başardığı on iki işin bir kanon'unu saptamışlar ve bunları altışarlı iki dizi halinde sınıflandırmışlardır. İlk altı işin Peleponnesos'da, diğer altısının da Girit, Thrakia, Skythia'da, yeraltında Ölüler Ülkesi'nde ve dünyanın çeşitli yerlerinde geçtiğini belirtmişlerdir (Grimal, 1990:185vd.).

Kahramanlığın simgesi olan, hem kahraman hem de tanrı olarak tapım gören Herakles'in (Floceliere-Devambeiz 1966:8) on iki işi, Antik Çağ'ın en meşhur mitlerinden biridir. Önceleri kulaktan kulağa anlatılan bu mitler zamanla kayıt altına alınmıştır. Bu kayıt altına alınma kimi zaman yazılı kimi zamanda görsellikle olmuştur (March, 2008:18). Konumuz olan Herakles'in kahramanlık

öyküleri de tapınaklarda, günlük kullandıkları pişmiş topraktan kap kacaklarında, sikkeler ve lahitler üzerinde yaygın olarak resmedilmiştir. Günümüze kalan arkeolojik buluntular dönemin günlük, dinsel ve siyasi hayatı hakkında bilgi verir. Aynı zamanda tanrı, tanrıça ve yarı tanrı kahramanların kült alanları ve yayılım alanlarını tespit etmemizi sağlar. İşte bu sebepten mitler Eski Çağcılar için basit bir söylence değil aksine gerçek kahramanlık öykülerinin anlatıldığı tarihsel bulgulardır.

HERAKLES'İN ON İKİ İŞİ

1. Nemea Aslanı'nı Yenmek.
2. Dokuz Başlı Hydra Yılanını Öldürmek
3. Kyreneia Geyiği'ni Yakalamak.
4. Erymanthos Yaban Domuzunu Yakalamak.
5. Elis Kralı Augias'ın Ahırlarını Temizlemek.
6. Stymphalos Kuşlarını Kovmak.
7. Girit Boğası'nı Yakalayıp Getirmek.
8. Diomedes'in Atlarını Getirmek.
9. Amazonlar'ın Kraliçesi Hippolyte'den Kemerini Almak.
10. Geryoneus'un Sığırlarını Getirmek.
11. Hesperidler'in Altın Elmalarını Getirmek
12. Hades'in Ölüler Ülkesini Koruyan Kerberos İsimli Köpeği Yeryüzüne Çıkarmak.

Bazı kaynaklarda Herakles'in bu on iki işinin sıralamasında değişiklikler vardır (**Not:** Herakles'in görevleri anlatılırken Apollodoros'un sıralaması esas alınmıştır, bkz. *Apollodoros Bibliotheca* II 5.1-II 5.12).

Yunan sanatında sıkça görülen on iki görevin hepsini bir arada içeren en erken tarihli tasvir, M.Ö. 5. yy.'ın ortalarına tarihlenen Olympia Zeus Tapınağı'nın doğu ve batı metop kabartmalarında yer alır (Carpenter 2016:122). (*Res. I*)

Herakles'in on iki görevi en erken ve en sık vazolar üzerindeki resimlerinde görülmektedir (Res.2-13). Bu tasvirler vazolar üzerinde M.Ö. 7. yy'dan itibaren görülmeye başlar (Carpenter 2016:122).

Anadolu'da da bu on iki görevin bir arada tasvir edildiği Roma Dönemi'ne ait örnekler bulunmaktadır. Konya (Res.14-16), Kayseri ve Antalya Müzeleri'nde bulunan lahitler Herakles'in On iki görevinin bir arada tasvir edildiği örneklerdendir. Lahitlerde Herakles'in yaptığı işler betimlenmektedir.

Herakles'in on iki işi sikkeler üzerinde M.Ö. 5. yy.'dan itibaren görülmektedir. Roma İmparatorluk Dönemi Şehir Sikkeleri üzerinde ve Roma'nın kendi bastığı sikkeler üzerinde de bu görevlerle ilgili tasvirler yer almaktadır. (Ayrıntılı bilgi için bkz. Bräuer 1910, s.35-112)

Herakles'in on iki işinin tamamının tasvir edildiği Mısır'daki Alexandria kentinin Antoninus Pius (M.S.138-161) Dönemi sikkelerini (Res.17-28) (Ayrıntılı Bilgi için bkz. Sayles 1998:91-95) örnek olarak verebiliriz.

Kabartmalarda ve sikkeler üzerinde Herakles ilk işlerini yaparken daha gençtir, sonlara doğru yaşlanır. İlk işlerinde sakalsız iken, sonlara doğru sakallı betimlenir. Yani tasvirlerde kronolojik bir sıra hâkimdir. Ayrıca kahramanlık olgusunun doğası gereği, Herakles sikkeler üzerinde de güçlü ve kuvvetli olarak tasvir edilmiştir. Herakles, statü açısından üçüncü sırada olmasına rağmen, yarı tanrı ve tanrı özelliği taşımakta ve bazı kentlerin sikkelerinde ktistes olmasından dolayı birçok tanrı ve tanrıçadan çok daha fazla tasvir edilmiştir.

Anadolu'da Herakles'in on iki işinden Nemea Aslanı ile olan mücadelesi ve Hesperid'lerin elmalarını çalması sahnesi sikkeler üzerinde en çok görülen tasvirlerden; Geryoneus'un sığırlarını çalması ve Augias'ın ahırlarını temizlemesi sahnesi ise en az görülen tasvirlerdendir.

Herakleia Pontike kentinde Herakles'in etkin bir dinsel inanış olduğunu gösteren arkeolojik bulgulardan biri de sikkelerdir.

Herakleia Pontike kentinin sikkeleri üzerinde Herakles tasvirleri M.Ö. 5. yy.'dan itibaren görülmektedir. Bu sikkeler üzerinde Herakles kentin kurucusu olmasından dolayı genelde ön yüzde tasvir edilmiştir. Roma Dönemi'nde ise genelde sikkelerin arka yüzünde tasvir edilmiştir. Kentin sikkeleri üzerinde Herakles'in on iki işinin tasvirleri sahne olarak Roma döneminde karşımıza çıkar (**Not:** Herakleia Pontike kentinin Klasik, Tyranlık ve Hellenistik Döneme ait bazı

sikkelerinde ön yüzünde Herakles başı, arka yüzünde ise bazılarında boğa, bazılarında Aslan yer almaktadır. Bu makalede ise bu tasvir şekli ele alınmamış, sadece sikkeler üzerinde sahne olarak tasvir edilen Herakles'in on iki işi incelenmiştir).

Kentin sikkeleri üzerinde Herakles'in On İki Görevi'nin tamamı tasvir edilmiştir. Ayrıca Herakleia Pontike kenti, Anadolu'da Herakles'in On İki Görevi'nin tamamının sikkeler üzerinde tasvir edildiği az sayıda olan kentlerden biridir.

1. Nemea Aslanı

Herakles'in ilk görevi Yunanistan'da Nemea Bölgesi'ni kasıp kavurmakta olan Nemea Aslanı'nı öldürmektir (Grimal, 1990:185,186). Nemea Aslanı, Orthos ile Ekhidna canavarlarının oğludur. Hiçbir silahın etkilemediği aslanı oklarıyla ve topuzuyla alt edemeyince Herakles, aslanı elleriyle boğarak öldürmüştür. Sonra da, Herakles onun pençelerini kullanarak derisini yüzüp, postunu da kendisine zırh yapmıştır (Can 1994:168). Aslan postu Herakles'in önemli atribülerinden biri olup, her zaman bu aslan postuyla birlikte tasvir edilmiştir.

Herakles'in Nemea Aslanı'nı öldürme sahnesi, sanat eserlerinde tasviri en çok görülen sahnedir. Ve bu sahne en erken vazo resimleri üzerinde tasvir edilmiştir.

Herakles'in Nemea Aslanı ile mücadele sahnesi ise sikkeler üzerinde gördüğümüz en erken tasviri yapılan işlerinden birisidir. Bu tasvirin en erken örneğini Lucania Bölgesi'ndeki Herakleia kentinin M.Ö. 5. yy. (*Weber Collection 703-704; BMC Italy*, s.225, no:9) sikkeleri üzerinde görmekteyiz. Anadolu'da da sikkeler üzerinde bu sahnenin erken tasvirleri Kilikia Bölgesi'ndeki Mallos (*SNG v. Aulock Kilikien 5718; SNG Switzerland I Cilicia 154*) ve Tarsos (*SNG Switzerland I Cilicia 63*) kentinin sikkeleri üzerinde görülmektedir.

HERAKLIA PONTIKE SİKKELERİ ÜZERİNDE HERAKLES'İN NEMEA ASLANI İLE MÜCADELE SAHNESİ

Herakles'in Nemea Aslanı ile mücadele sahnesi, İmparatorluk Dönemi sikkeleri üzerinde, Titus, Traianus, Septimius Severus, Severus Alexander, I. Maximinus, Tranquillina ve Gallienus Dönemi sikkeleri üzerinde görülmektedir. Ayrıca Roma

İmparatorluk Dönemi'ne ait yarı otonom sikkeler üzerinde de bu tasvir yer almaktadır.

Bu sahne sikkeler üzerinde iki tipte tasvir edilmiştir. İlk tipte Herakles, sağa doğru, yere diz çökmüş vaziyette, giyimli, zırhlı olarak Nemea Aslanı ile mücadele ederken betimlenmiştir. Bu tip, Titus (M.S. 79-81) (*Mionnet Sup. V*, 288), Traianus (M.S. 98-117) (Waddington, *Recueil*, s.360, no:91- 92 Pl LVIII 9; Voegtli 1977, 2e) (*Res.29*) ve Traianus sonrası dönemde (*BMC Bithynia*, s.144, no:43), Severus Alexander (M.S. 222-235) (*SNG v. Aulock Bithynien* 402; SNG Cop. Bithynia 458) (*Res.30*) ve Gallienus (M.S. 253-268) (Waddington, *Recueil*, s.380, no: 235 Pl LXII 14) (*Res.31*) Dönemi sikkeleri üzerinde görülmektedir. Roma İmparatorluk Dönemi yarı otonom (Waddington, *Recueil*, s.356, no: 68, Pl LVII 9; *SNG Cop. Bithynia* 426) (*Res.32*) sikkeler üzerinde de bu tip de Herakles, bazen diz çökmüş, bazen de diz çöker vaziyette Nemea Aslanı ile mücadele ederken tasvir edilmiştir.

İkinci tipte ise Herakles ayakta, çıplak, arka ayakları üzerinde yükselen Nemea Aslanı ile kollarıyla mücadele ederken görülmektedir. Herakles aslanın başını koltuğunun altında sıkıştırılmıştır. Bu tasviri de Septimius Severus (M.S.193-211) (Waddington, *Recueil*, s.362, no:105, Pl LVIII 18; Voegtli 1977, 14a; *Waddington Coll.* 345), (*Res.33*), Severus Alexander (M.S. 222-235) (Waddington, *Recueil*, s.373, no:188 Pl LXI 1) (*Res.34*), I. Maximinus (M.S. 235- 288) (*SNG v. Aulock Bithynien* 407) (*Res.35*), Tranquillina (M.S. 244-249) (Waddington, *Recueil*, s.379, no: 229, Pl LXII 9) (*Res.36*) ve Gallienus (M.S. 253- 268) (*SNG v. Aulock Bithynien* 454) (*Res.37*) Dönemi sikkeleri üzerinde görmekteyiz.

Ayrıca bu ilk görev de Herakles vazo resimlerindeki tasvirlerinin aksine genç ve sakalsız olarak betimlenmiştir. Ve sikkelerin bazılarında bu aslanı avlaması sırasında kendi elleriyle yaptığı söylenen sopası da yer almaktadır.

2. Lerna Gölü'ndeki Hydra Canavarı

Herakles'in ikinci görevi Typhon ile Ekhidna'nın çocuğu olan, Lerna gölünde yaşayan dokuz başlı ejder bir olan Hydra'nın öldürülmesidir. Hydra, Hera tarafından Argos Bölgesi'ndeki Lerna bataklığına salınmış (Grimal, 1990:186). Herakles, Hydra'nın zehir saçan kafalarını bir bir koparmış ve ölümsüz olan kafasını da bir kayanın altına gömmüştür (Erhat, 1993:138). Herakles'e bu mücadelesinde sadık dostu ve yeğeni Iolaos yardım etmiştir. Yeğeni Iolaos,

canavarın kesilen başların yerine yenilerinin çıkmaması için boyun kısımlarının meşale ile yakılmasını söylemiş ve yaktığı meşaleyi Herakles'e vermiştir. Böylece Herakles Hydra'yı öldürmeyi başarmıştır (Grimal, 1990:186). Herakles oklarını da Hydra'nın zehirli kanına bulayarak bu okları da sonraki işlerinde kullanmıştır.

Bu olayın anlatıldığı en erken tasvirler, M.Ö. 8. yy. sonlarına ait Boiotia Fibula'larında görülür. Sahnenin kanonik betiminin tümüyle oluşması ise Korinth Vazoları'nda olmuştur. M.Ö. 7. yy. sonları ile tüm 6. yy. da bu sahne birçok defa tekrarlanmıştır (Carpenter, 2016:123). Sikkeler üzerinde ise bu tasvir M.Ö. 5. yüzyıldan itibaren görülmeye başlanır. Girit'teki Phaistos kentinin M.Ö. 5. - 4. yy. sikkeleri üzerinde bu sahne yer almaktadır (<http://snible.org/coins/hn/crete.html#Phaestus>).

HERAKLEIA PONTİKE SİKKELERİ ÜZERİNDE HERAKLES'İN HYDRA CANAVARI İLE MÜCADELE SAHNESİ

Septimius Severus (M.S. 193-211) (Waddington, *Recueil*, s.362, no: 109, Pl LVIII 22) (*Res.38*), Geta (M.S. 209-212) (Waddington, *Recueil*, s.368, no:148, Pl LX 2) (*Res.39*), Severus Alexander (M.S. 222-235) (Gemini, Numismatic Auction VI, Lot 645, 10.01.2010) (*Res.40*), III. Gordianus (M.S. 238-244) (Waddington, *Recueil*, s.377, no: 217, Pl LXI 23; Voegtli 1977, 2j, Pl. 14c; *Waddington Coll.* 360) (*Res.41*) ve Gallienus (M.S. 253-268) (Waddington, *Recueil*, s.381, no:238 Pl LXII 16) (*Res.42*) Dönemi sikkeleri üzerinde bu tasvir görülmektedir.

Sikkeler üzerinde sağda çıplak, sola adım atar şekilde Herakles, sağ elinde tuttuğu sopa ile dokuz başlı Hydra'ya vurmaya üzere. Solda ise Hydra kuyruğunu Herakles'in sağ ayağına dolamış ve Herakles'e saldırıyor. Yani Herakles'in Hydra canavarı ile mücadelesi tasvir edilmiştir. Bu sikkelerin bazılarında Herakles'in yayı ve oku da yer alır. Bazılarında Herakles sakallı, bazılarında ise aslan postu ile tasvir edilmiştir. Ve sikkelerin hepsinde sahne yönü aynıdır. Yani Herakles sola dönük, Hydra ise sağa dönüktür. Ayrıca bütün sikkelerde Herakles elindeki sopasıyla Hydra'ya vurmaya üzeredir. (**Not:** Hydra canavarı, bazı kentlerin sikkeleri üzerinde kadın başlı bir canavar olarak betimlenmiştir. bkz. Örneğin Aleksandria kenti, *Res.18*)

3. Dkyreneia Geyiği

Herakles'in bir diğer görevi Arkadia'da Kyreneia Dağı'nda yaşayan altın boynuzlu, tunç ayaklı dişi geyiğin canlı olarak getirilmesidir. Kyreneia adlı bu geyik Artemis ve Apollon'un koruduğu sihirli bir hayvanmış (Erhat, 1993:138). Herakles ismini Peleponnesos'taki bir ırmaktan alan Kyreneia Geyiğini bir sene boyunca kovalamış. Herakles en sonunda onu okuyla yaralayarak yakalamıştır. Herakles geri dönerken ormanda Artemis ile Apollon'la karşılaşmış, sorumluluğu Eurystheus'a yıkarak, onun verdiği görevden bahsederek kurtulmuştur (Carpenter, 2016:124).

Bukonuya dair bulunan en erken betimler M.Ö. 6. yüzyıla tarihlenen Attika vazoları üzerinde yer alır (Carpenter 2016:124). Sikkeler üzerinde ise Herakles'in Kyreneia Geyiğini yakalama sahnesini Roma İmparatorluk Döneminde görmekteyiz.

HERAKLEİA PONTİKE SİKKELERİ ÜZERİNDE HERAKLES'İN KYRENEA GEYİĞİNİ YAKALAMA SAHNESİ

Bu tasvir, Septimius Severus (M.S.193-211) (Waddington, *Recueil*, s.363, no:111, Pl LIX 1; *SNG v. Aulock Bithynien* 379) (*Res.43*), Caracalla (M.S.198-217) (*SNG v. Aulock Bithynien* 386) (*Res.44*), Geta (M.S.209-212) (Waddington, *Recueil*, s.368, no:149, Pl LX 3; *SNG Tüb. Bithynien* 2104; Voegtli 1977, 3o) (*Res.45*), I. Maximinus (M.S.235-238) (*SNG v. Aulock Bithynien* 408; Waddington, *Recueil*, s.374, no:194, Pl LXI 5; Voegtli 1977, 14e; *Waddington Coll.* 353) (*Res.46*), III. Gordianus (M.S.238-244) (*SNG v. Aulock Bithynien* 426) (*Res.47*) ve son olarak Gallienus (M.S.253-268) (Waddington, *Recueil*, s.381, no:237) Dönemi sikkelerinde yer almaktadır.

Sikkeler üzerinde bu sahnede Herakles çıplak, boynunda aslan postu, sol eliyle boynuzlarından tuttuğu geyik ile sağa doğru gitmektedir. Sağ elindeki sopasını ise yukarı kaldırmış, geyiğe vurmak üzeredir.

4. Derymanthos Yaban Domuzu

Görevlerinden biri Arkadia'nın Erymanthos Dağı'nda yaşayan ve bu çevredeki köylere zarar veren yaban domuzunu Eurystheus'a diri olarak getirmek olan Herakles bu canavarı aylarca takip eder (Erhat 1993:138). Bir gün dağda eski dostu kentaur (at adam) Pholus'le karşılaşmış ve onun mağarasına giderler. Bir süre sonra Herakles kentaur ile tartışmaya girip birçoğunu öldürür. Sonra da yaban domuzunun peşine düşer. Ve onu bir ağ içinde yakalayıp Eurystheus'a götürür. Ancak Eurystheus korkudan bir fiçinin içine saklanmıştır. (Erhat 1993:138).

Yaban domuzunun yakalanmasındaki çeşitli evreleri içeren sahneler M.Ö. 6. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Attika vazoları üzerinde yer alır. (Carpenter 2016:124). Sikkeler üzerinde Herakles'in Erymanthos yaban domuzunu yakalama sahnesi ise Roma İmparatorluk Dönemi'nde görülmektedir.

Sikkelerde, kabartmalarda ve mozaiklerde de Herakles'i yaban domuzunu omuzlarının üzerinde taşıırken görebilirken, vazo resimleri üzerinde ise genellikle mücadele anı tasvir edilmiştir. Bazı sikkelerde ve vazolarda ise sahnede Eurystheus'u bir fiçinin içine gizlenmiş olarak görmekteyiz.

HERAKLEIA PONTİKE SİKKELERİ ÜZERİNDE HERAKLES'İN DERYMANTHOS YABAN DOMUZUNU YAKALAMA SAHNESİ

Septimius Severus (M.S. 193-211) (Waddington, *Recueil*, s.362, no:107,107 bis, Pl LVIII 20; *SNG Cop. Bithynia* 429; Mionnet Supp. V 300; Voegtli 1977, 3a) (*Res.48*), Caracalla (M.S.198-217) (Waddington, *Recueil*, s.366, no:132; Voegtli 1977, 14d), Geta (M.S.209-212) (Waddington, *Recueil*, s.370, no:163), Elagabalus (Mionnet Supp. V, 332), I. Maximinus (M.S.235-238) (Waddington, *Recueil*, s.374, no: 193, Pl LXI 4; *BMC Bithynia* s. 147, no:55) (*Res.49*), Balbinus (M.S. 238) (*SNG v. Aulock Bithynien* 412) (*Res.50*), III. Gordianus (M.S.238-244) (Waddington, *Recueil*, s.378, no:220; *SNG v. Aulock Bithynien* 427) ve son olarak Gallienus (M.S.253-268) (Waddington, *Recueil*, s.381, no:240) Dönemi sikkeleri üzerinde bu tasvir yer alır.

Bu sikkeler üzerinde Herakles, sağa dönük, çıplak, sırtında aslan postu, omzunda Erymanthos yaban domuzunu taşıırken betimlenmiştir.

Ayrıca Zonguldak-Devrek'te bulunmuş olan ve Herakleia kentine adını da veren Herakles'e adanmış bir adak tespit edilmiştir (Öztürk 2013:511). Herakles burada Aleksikakos (= kötülüklerden/hastalıklardan koruyan) epitheton'u ile anılmakta olup, olasılıkla bu özelliğinden ötürü kendisinden yardım istenmiştir. Adağın üst kısmı kırılmış olsa da, alt kısmında görülen “iki ayak”, “sopa” ve hemen altındaki “yaban domuzu” betimleri, burada Herakles'in oniki görevinden dördüncüsü olan “Erymanthos'taki Yaban Domuzunun Yakalanması” sahnesinin betimlendiğini ortaya koymaktadır (Öztürk 2013:511). Bu da kentte Herakles'in on iki işine dair sikkeler dışında da başka kaynakların da olduğunu vurgulaması açısından önemlidir.

5. Augias'ın Ahırlarını Temizlemek

Daha önceki görevlerde gösterdiği başarılar nedeniyle Eurystheus bu kez Herakles'e aşağılayıcı bir görev vererek küçük düşürmek istemiştir. Görevi Elis kralı Augias'ın ahırlarını temizlemek olan Herakles ahırın sahibi Augias ile bir anlaşma yapar. Anlaşmaya göre Herakles ahırını temizlerse Augias kendisine hayvanların onda birini verecektir (Erhat 1993:138-139). Herakles, Alpheius ve Peneus Irmakları'nın akış yönünü değiştirerek, sularını ahırlardan geçirerek bu görevi de başarı ile tamamlamıştır (Carpenter 2016:126). Gübreler, hızla akan nehir suları ile ahırlardan kısa sürede temizlenmiştir. Ancak Kral Augias sözünü tutmamış ve Herakles de onu oğulları ile birlikte öldürmüştür (Erhat 1993:139).

Herakles'in Augias'ın ahırlarını temizleme sahnesinin Attika vazolarında birebir tasviri yoktur ve sikkeler üzerinde de en az betimlenen görevlerden biridir. Bu tasvir sikkeler üzerinde, Roma İmparatorluk Dönemi'nde görülmektedir. (**Not 1:** Voegtli bu işin sadece üç kentin sikkeleri üzerinde tasvir edildiğini söylemektedir. Bithynia'da Herakleia Pontike, Thrakia'da Perinthos ve Mısır'da Alexandria kentinin sikkeleri üzerinde Herakles'in Augias'ın Ahırlarını Temizleme Sahnesi görülmektedir. Ayrıca antik sikkeler üzerinde ve antik sanatta, Herakles'in on iki işi içerisinde en az bu sahnenin tasviri olduğunu belirtmektedir. **bkz.** Voegtli, 1977: 44-45)

HERAKLEİA PONTİKE SİKKELERİ ÜZERİNDE HERAKLES'İN AUGIAS'IN AHIRLARINI TEMİZLEME SAHNESİ

S.Severus(M.S.193-211) (<http://www.provincial-romans.com/provincial/Coins/Severus060.htm>), (Res.51), Geta (M.S.209-212) (Waddington *Recueil*, s.369, no:161, Pl LX 8; Voegtli 1977, 71; *Waddington Coll.* 350) (Res.52) ve Severus Alexander (M.S.222-235) (*SNG v. Aulock Bithynien* 403) (Res.53), III. Gordianus (238-244), (Waddington *Recueil*, s.379, no:224), II. Philippus (M.S.244-247) (*SNG v. Aulock Bithynien* 444; *SNG v. Aulock Nachtrage I Bithynien* 6965) (Res.54), Gallienus (M.S.253-268) (Waddington, *Recueil*, s.381, no:241, Pl LXII 18) (Res.55) ve eşi Salonina (Waddington, *Recueil*, s.382, no:250) (Res. 56) dönemi sikkeleri üzerinde bu tasvir görülmektedir.

Sikkeler üzerinde Herakles, ayakta, çıplak boynunda aslan postu ve elinde tırmık olduğu düşünülen aletle sağa doğru ilerlemektedir. Herakles elinde tuttuğu, tırmık olduğu düşünülen bu aletle muhtemelen Nehirlerin yatağını değiştirerek ahırları temizlemektedir. Bazı sikkelerde sahnede sopası da yer almaktadır.

6. Stymhalos Kuşlarını Kovmak

Altıncı görevi Stymphalos Gölü civarındaki ormanlık araziye dadanan, gagaları, pençeleri tunçtan olan, insan etiyle beslenen, savaş tanrısı Ares'in kan dökücü, korkunç kanatlı kuşlarını kovalamak olan Herakles, Tanrı Hephaistos'un yaptığı ve tanrıça Athena'nın kendisine armağan ettiği tunç zilleri kullanarak bu kuşları kovalamıştır (Graves 1981:158). Bu zillerle o kadar çok ses çıkarmış ki kuşların tunçtan olan gagaları da sestten titreşmeye başlamış. Herakles de yuvalarından çıkıp havalanan kuşları oklarıyla teker teker öldürmüştür.

Bu sahne Attika vazoları üzerinde M.Ö. 6. yy.'dan itibaren görülmektedir (Carpenter 2016:126).

Herakles'in Stymphalos Kuşlarını kovma sahnesi sikkeler üzerinde en erken M.Ö. 4.yy'da Arkadia Bölgesi'ndeki Stymphalos kentinin sikkeleri üzerinde görülmektedir (*McClean Collection* 7008). Anadolu'da sikkeler üzerinde ise Roma İmparatorluk Dönemi'nde görülür.

HERAKLEİA PONTİKE SIKKELERİ ÜZERİNDE HERAKLES'İN STYMHALOS KUŞLARINI KOVMA SAHNESİ

Maximinus (M.S.235-238) (Hecht 1964, s.159, no:1, Pl. X 1; Voegtli 1977, 4b, 14f) Dönemi sikkeleri üzerinde Herakles ayakta, çıplak, omzunda aslan postu, sol elinde yayı ile sağa dönük betimlenmiştir. Herakles okunu fırlatmış kuşları gözlemliyor. Bacaklarının arasında ise yerde bir kuş yatıyor. İki kuş ise düşerken görülmektedir.

7. Girit Boğasını Yakalamak

Girit Kralı Minos bir beyaz boğasını Poseidon'a kurban etmemiştir. Poseidon da öç almak için boğayı kudurtmuştur. Boğa ekinleri yok etmiş ve ülkeyi açlıkla karşı karşıya getirmiştir. Herakles'in görevi bu Girit Boğasını etkisiz hale getirmektir. Herakles bu boğayı boynuzlarından yakalayıp Atina'ya Eurystheus'a götürmüştür (Grimal 1990;188). Eurystheus onu Hera adına kurban etmek istemiş ancak Hera, Herakles'in ününe ün katmasın diye bunu kabul etmemiştir.

Herakles'in boğa ile olan mücadelesi ilk kez Attika vazoları üzerinde M.Ö. 6. yüzyıldan itibaren görülmeye başlar. (Carpenter 2016:126). Sikkeler üzerinde ise M.Ö. 5. yüzyıldan itibaren gördüğümüz bu sahnenin en erken tasviri Sicilya'daki Selinus (M.Ö. 460-440) kentinin sikkeleri üzerinde görülmektedir (*BMC Sicily*, s.141, no:34).

HERAKLEİA PONTİKE SIKKELERİ ÜZERİNDE HERAKLES'İN GİRİT BOĞASINI YAKALAMA SAHNESİ

Caracalla (M.S. 198-217) (Waddington, *Recueil*, s.366, no:133, Pl LIX 18; Mionnet Supp. V, 312,314; Voegtli 1977, 14g) (*Res.57*), Geta (M.S. 209-212) (Waddington, *Recueil*, s.370, no:162, Pl LX 9) (*Res.58*), Macrinus (M.S.217-218) (*SNG v. Aulock Bithynien* 398; Waddington, *Recueil*, s.371, no:172, Pl LX 17; *SNG v. Aulock Nachtrage I Bithynien* 6953; *BMC Bithynia* s.146, no:52, Pl XXX 15; Mionnet Supp. V, 334) (*Res.59*), Severus Alexander (M.S.222-235) (Stack's, The Vermeule, Ward, and Mexico Maxico Collections, Lot 259, 11.01.2010)

(*Res.60*), III.Gordianus (M.S.238-244) (*SNG v. Aulock Bithynien* 425; Waddington, *Recueil*, s.378, no:222 Pl LXII 4; Voegtli 1977, 4m, 4h, pl. 14h; *SNG von Aulock Bithynien* 6961-6962) (*Res.61*) ve Gallienus (M.S.253-268) (*SNG v. Aulock Bithynien* 451) (*Res.62*) dönemi sikkeleri üzerinde görülen bu tasvirlerde Herakles, çıplak, Girit Boğası'nın boynuzlarından tutmuş sağa doğru ilerliyor. Bazılarında sahnede sopası da yer almaktadır. III. Gordianus Dönemi'ne ait başka bir sikkede (*SNG v. Aulock Bithynien* 424) (*Res.63*) ise Herakles ayakta, çıplak, sol koluna aslan postunu dolamış, sağ elindeki sopasıyla yanında olan küçük bir boğa'ya(?) vurmak üzereyken tasvir edilmiştir. Bu sikke diğerlerinden farklıdır. Ayrıca Herakles'in yanında duran *SNG v. Aulock Bithynien* 424 numaralı sikke de boğa olarak tasvir edilen hayvan oldukça küçüktür. Diğer sikkelerde ise boğa tasviri oldukça büyüktür. Bu yüzden buradaki tasvirin boğa olup olmadığı tartışmaya açıktır.

8. Diomedes'in Atlarını Mykenai'ye Getirmek

Diomedes'in sekizinci görevi Trakya Kralı Diodemes kontrol edilmesi mümkün olmayan vahşi görünüşlü ve insan eti yiyen dört adet kısrağını yakalamakmış. Herakles Diomedes ile savaşarak, onu öldürür ve ölüsünü de onun atlarına yedirmiştir (Erhat, 1993:139). Daha sonra ehlileşen hayvanları da Mykenai'ye götürmüştür.

Bu sahne Attika vazoları üzerinde M.Ö. 6. yy.'dan itibaren görülür (Carpenter 2016:127). Sikkeler üzerinde ise Roma imparatorluk döneminde görülür ve en az tasviri yapılan görevlerdendir.

HERAKLEIA PONTİKE SIKKELERİ ÜZERİNDE HERAKLES'İN DIOMEDES'İN ATLARINI MYKENAI'YE GETİRME SAHNESİ

Caracalla (M.S. 198-217) (Waddington, *Recueil*, s.366, no:135 Pl LIX 19; *SNG v. Aulock Nachtrage I Bithynien* 6942; Mionnet *Supp. V*, 311; Voegtli 1977, 5e) (*Res.64*), Macrinus (M.S. 217-218) (*Stack's, The Vermeule, Ward, and Mexico Maxico Collections*, Lot 260, 11.01.2010) (*Res.65*), III. Gordianus (M.S.238-244) (Classical Numismatic Group, Inc., *Triton V*, Lot 1711, 15.01.2002) (*Res.66*), Tranquillina (M.S.244-249) (*SNG v. Aulock Bithynien* 438) (*Res.67*) ve Gallienus

(M.S.253-268) (Voegtli 1977, pl. 14i) (*Res 68*) dönemi sikkeleri üzerinde Herakles, sağda, çıplak, sakallı, sırtında aslan postu ve sol eliyle atı tutmaya çalışıyor. Sağ elindeki sopası ile de soldaki ata vurmak üzere.

9. Amazonlar Kraliçesi Hippolyte'den Kemerini Almak

Eurystheus'un kızı Admete Herakles'den Amazon (Karadeniz'de yaşadığı söylenen savaşçı kadın topluluğu) kraliçesi Hippolyte'nin büyülu kemerini istemiştir. Görevi, Ares'in Hippolyte'ye armağanı olan bu kemeri almak olan Herakles (Erhat 1993:139), Amazonlar ülkesine doğru yola çıkmış. Hellaspontus (Çanakkale Boğazı)'u geçerek, Propontis'in (Marmara Denizi) kuzey kıyısında şimdiki Tekirdağ'ın Marmara Ereğlisi ilçesindeki Herakleia'yı ele geçirmiştir (Can 1994:172). Buradan Karadeniz kıyılarına doğru devam etmiştir. Sonunda Herakles ve yanındaki arkadaşları Themiskyra koyuna ulaşmışlar ve Amazonlar ülkesine ayak basmışlardır (Schefold 1988:155). Amazon Kraliçesi onları iyi karşılamış, onlara ziyafetler vermiş. Fakat tanrıça Hera bir Amazon kılığına girip Olympos Dağı'ndan inerek Amazonları, Herakles'in kemeri almaya değil kraliçelerini kaçırmaya geldiğini ileri sürerek kandırmıştır. Bu yüzden de büyük bir savaş olmuştur ve Herakles Amazonların Kraliçesi Hippolyte'yi ve birçok Amazon'u öldürmek zorunda kalmıştır (Schefold 1988:156). Sonunda Herakles de kemeri alarak Kral Eurystheus'a götürmüştür.

Herakles ve Amazonlar sahnesi Nemea Aslanı ile olan mücadelesinden sonra Attika'da siyah figürlü vazo çalışan ressamlar arasındaki ikinci en popüler konudur. Bu sahnenin dörtüze yakın betimi vardır (Carpenter 2016:128).

Sikkeler üzerinde Roma İmparatorluk Dönemi'nde görülür ve en az tasviri yapılan görevlerinden biridir.

HERAKLEIA PONTİKE SİKKELERİ ÜZERİNDE HERAKLES'İN AMAZONLAR KRALİÇESİ HİPPOLYTE'DEN KEMERİNİ ALMA SAHNESİ

Septimius Severus (M.S.193-211), Macrinus (M.S.217-218) ve III. Gordianus (M.S.238-244) dönemi sikkeleri üzerinde gördüğümüz bu sahneyi kentin sikkeleri üzerinde iki tipe ayırabiliriz. Macrinus ve III. Gordianus dönemi sikkelerini ilk

tipin içinde verebiliriz. Macrinus sikkeleri (Waddington, *Recueil*, s.371, no:174, Pl LX 19; Mionnet II, 171; Voegtli 1977, 5h) (*Res.69*) üzerinde Herakles çıplak, sakallı, sırtında aslan postu ve sağ elindeki sopasıyla Hippolyte'ye vurmak üzere. Hippolyte ise sağa doğru dörtlüna giden atın üzerinde giyimli, sola dönük, elinde çift ağızlı balta ile Herakles'e karşı koymakta. III. Gordianus dönemi sikkesi (Waddington, *Recueil*, s.377, no:215, Pl LXI 21; Voegtli 1977, 14k) (*Res.70*) üzerinde ise sahne neredeyse aynıdır. Fakat tek fark Herakles'in sağ elinde sopası yerine yay ve okunun yer almasıdır.

İkinci tipi ise Septimius Severus (Waddington, *Recueil*, s.362-363, no:110 Pl LVIII 23; Mionnet Supp. V, 301) (*Res.71*) ve III. Gordianus (Waddington, *Recueil*, s.377, no:216 Pl LXI 22; Voegtli 1977, 5L; *Waddington Coll.* 361) (*Res.72*) dönemine ait başka bir sikkede görmekteyiz. Bu sikkeler de ise Herakles, sağa dönük, ayakta, çıplak, sırtında aslan postu, sağ elindeki sopası ile atıyla birlikte yere düşmüş olan Amazonlar Kraliçesi Hippolyte'ye vurmak üzere. Sol eliyle ise Hippolyte'nin saçlarından tutmuş.

Bu sikkeler kronolojik bir sırayı takip etmektedir. İlk iki sikkede Herakles'in Hippolyte'yi kovalama sahnesi, diğer iki sikke de ise Herakles'in Hippolyte'yi atından düşürmesi ve onu öldürme sahnesi işlenmiştir.

10. Geryoneus'un Sığırlarını Çalmak

Herakles'in yeni görevi, dünyanın batı ucundaki Okeanos Irmağı'nın bir adasında bulunan ve Geryoneus'a ait olan sığırları Atina'ya getirmektir. Buraya gidebilmek için Herakles çok sıcak olan Libya çölünden geçmek zorundadır. Sıcağa çok sinirlenen Herakles, Helios'a (güneş) ok atar ve bu cesaretinden dolayı Helios da ona altın bir kayık hediye eder. Herakles bu kayık ile Akdeniz'i geçer (Morford-Lenardon 1999:527) ve dev Geryoneus'u ve sürülerin bekçilerini öldürür. Sığırlarla birlikte yola çıkan Herakles, İtalya, Galya ve Trakya yoluyla Yunanistan'a döner ve onları Eurystheus'a teslim eder (Erhat 1993:139). Eurystheus'da bu sığırları Hera'ya kurban olarak sunar (Grimal 1990:189).

Herakles'in Geryoneus'la birlikte yer aldığı ilk betim M.Ö.7. yy. ortalarına tarihlenen Proto-Korinth bir pyksis'in üzerindeki acemi çizimdir. M.Ö.6. yy. ortalarında ise bu sahne Attika vazoları çalışan ressamın arasında çok popülerdir (Carpenter 2016:130).

Sikkeler üzerinde Roma İmparatorluk Dönemi'nde görülür ve tasviri en az yapılan görevlerden biridir.

HERAKLEİA PONTİKE SİKKELERİ ÜZERİNDE HERAKLES'İN GERYONEUS'UN SIĞIRLARINI ÇALMA SAHNESİ

Macrinus (M.S.217-218) (Waddington, *Recueil*, s.371, no:173, Pl LX 18; *BMC Bithynia* s.146, no:53) (*Res.73*) Dönemi sikkeleri üzerinde Herakles çıplak, aslan postlu ve yanında iki tane öküz ile sağa doğru gitmektedir. Öküzler Herakles'ten oldukça küçük betimlenmiştir. Belki de Herakles'in büyüklüğünü göstermek amacıyla bu öküzler küçük tasvir edilmiştir.

Bu sahne Herakleia Pontike kenti sikkeleri üzerinde en az tasvir edilen görevlerden biridir. Bu tasvir, kentin sikkeleri üzerinde sadece Macrinus Dönemi'nde görülmektedir.

11. Hesperid'lerin Altın Elmalarını Getirmek

Herakles'in yeni bir görevi, Hera'nın Zeus'la evlenirken düğün hediyesi olarak aldığı Hesperid'lerin bahçesinde bulunan altın elmalardan getirmektir. Bu değerli meyveler Uzakbatı'da gizemli bir bahçede, Nympheler ve Typhon ile Ekhidna'nın oğlu olan yüz başlı ölümsüz ejderha tarafından korunmaktadır (Grimal 1990:190). Herakles bahçenin yerini Nereus'tan (Şekil değiştirme konusunda usta olan deniz tanrısı) öğrenir. Hesperid'lerin bahçesine geldiğinde dünyayı sırtında taşıyan ve aynı zamanda Hesperid'lerin babası olan Atlas (Zeus'a karşı savaştığı için dev Atlas Gök'ü omuzlarında taşımakla cezalandırılır) ile karşılaşır. Elmaları bahçeden çalmak konusunda Atlas'ı ikna eden Herakles, sırtında taşıdığı yükü bir süreliğine almak karşılığında bunu kabul eder. Ancak Atlas yükü tekrar sırtına almak istemez. Herakles bu yükün onun sırtına tam olarak yerleşmediğini söyleyerek onu kandırır ve elmaları alıp Athena'ya adar (Erhat 2011, 139).

Bu konuyu işleyen en erken betim, büyük olasılıkla M.Ö. 7. yüzyılın son çeyreğinde Ion Adaları'na özgü bir gemma üzerinde yer alan betimdir. M.Ö. 6. yüzyıldan itibaren ise vazolar üzerinde görülür (Carpenter 2016:130).

Sikkeler üzerinde en çok tasvir edilen görevlerden birisidir. Bu tasviri, sikkeler üzerinde Roma İmparatorluk Dönemi'nde görmekteyiz.

HERAKLEİA PONTİKE SİKKELERİ ÜZERİNDE HERAKLES'İN HESPERİD'LERİN ALTIN ELMALARINI GETİRME SAHNESİ

Bu sahneyi kent sikkeleri üzerinde iki tipe ayırabiliriz. Titus (M.S.81-96) (Mionnet Supp. V, 287) ve Commodus (M.S. 177-192) (Mionnet II, 165) Dönemi'ne ait sikkelerde Herakles çıplak, aslan postlu ve bir elini sopasına dayamış, bir elinde ise Hesperid'lerin elmaları ile bir ağacın önünde ayakta durmaktadır. Ağaçtan ise aşağıya yılan sarmaktadır.

İkinci tip ise Septimius Severus (M.S.193-211) (Waddington, *Recueil*, s.362, no:108 Pl LVIII 21; *SNG Cop. Bithynia* 430; Mionnet Supp. V, 303-304) (*Res.74*) Otacilla (M.S.244-249) (*SNG v. Aulock Bithynien* 446-447) (*Res.75*), Gallienus (M.S.253-268) (*SNG v. Aulock Bithynien* 448; *SNG v. Aulock Nachtrage I Bithynien* 6966) (*Res.76*) dönemi sikkeleri üzerinde görülmektedir. Bu tip de ise Herakles, ayakta, çıplak, sakallı, sağa dönük, sol koluna aslan postunu dolamış ve sol elinde Hesperid'lerin elmalarını tutmakta, sağ elinde ise sopasını tutmaktadır. Yani bu sikkeler üzerinde ağaç ve yılan figürü yoktur.

12. Kerberos'u Yeryüzüne Çıkarmak

Herakles'in on ikinci ve son görevi ölümler diyarının Kralı Hades'in bekçi köpeği üç başlı ve yılan kuyruklu olan Kerberos'u Atina'ya getirmektir. Herakles, Hermes ve Athena'nın yardımıyla hiçbir ölümlünün gidip de geri dönmediği yeraltı dünyasına giderek (Erhat 1993: 139). Orada Hades tarafından zincirlenen Theseus'u sihirli kelepçelerinden kurtarır. Kerberos'u da alıp yeryüzüne kaçar. Kral Eurystheos, Herakles'in bu zor işi de başardığını ve köpeği yakalayıp getirdiğini görünce şaşırılmış ve korkmuştur. Herakles de Kerberos'u tekrar yer altı ülkesine Hades'e geri götürmüştür (Erhat 1993: 139).

Bu görev Homeros'un ele aldığı tek görevdir. (Homeros, *Ilyada*, VIII, 362-369).

Bu göreve ilişkin en erken betim, M.Ö.580 civarına tarihlenen bir Korinth kâsesi üzerinde yer almaktadır (Carpenter 2016, s. 133).

Bu sahneyi sikkeler üzerinde ise Roma imparatorluk döneminde görmekteyiz.

HERAKLEİA PONTİKE SİKKELERİ ÜZERİNDE HERAKLES'İN KERBEROS'U YERYÜZÜNE ÇIKARMA SAHNESİ

Bu sahneyi sikkeler üzerinde üç tipe ayırarak inceleyebiliriz. İlk tip Traianus (M.S.98-117) (Classical Numismatic Group Electronic Auction 76, Lot:1005, 12.09.2007); (Res.77), Septimius Severus (M.S.193-211) (Numismatik Lanz München, Auction 138, Lot:721, 26.11.2007;) (Res.78), Geta (M.S.209-212) (Numismatik Lanz München, Auction 156, Lot 359, 2.06.2013) (Res.79), Macrinus (M.S.217-218) (SNG v. *Aulock Bithynien* 397; Mionnet Supp. V, 335) (Res.80), II. Philippus (M.S.244-247) (SNG v. *Aulock Bithynien* 445) (Res.81), III. Gordianus (M.S.244-249) (Waddington, *Recueil*, s.378, no:219, Pl LXII 2; Mionnet Supp. V, 350-351) (Res.82) ve Gallienus (M.S.253--268) (SNG v. *Aulock Bithynien* 452-453; Voegtli 1977, 6j.) (Res.83) Dönemi sikkeleri üzerinde yer almaktadır. Sikkeler üzerinde Herakles, ayakta, çıplak, başı sola dönük, sol elinde aslan postu ve sopası ile sağa doğru ilerlemektedir. Sağ eliyle ise üç başlı Kerberos'u yakalamış ve boynundaki ipinden tutmuş ve sağa doğru çekiştirmektedir.

İkinci tipi III. Gordianus Dönemi'ne ait başka bir sikke de (Waddington, *Recueil*, s.378, no:218, Pl LXII 1; *Waddington Coll.* 359) (Res.84) ve Roma İmparatorluk Dönemi yarı otonom (Waddington, *Recueil*, s.356, no:70-71 Pl LVII 11; Voegtli 1977, 6k; Mionnet II 160; Mionnet Supp. V, 283) (Res.85) bir sikkede görmekteyiz. Sikkeler üzerinde Herakles ve Kerberos'un dışında, solda bir ağaç, sağda bir sütun üzerinde, giyimli, elinde elma tutan, başında kalathos olan Herakles'in görevlerini yapmasına engel olmaya çalışan Hera'nın bir heykeli yer almaktadır.

Üçüncü tipi ise Septimius Severus (SNG v. *Aulock Bithynien* 376) (Res. 86) Dönemi'ne ait başka bir sikkede görmekteyiz. Sikke üzerinde Herakles ayakta, çıplak, sola doğru ilerlemektedir. Arkasında sağda ise Kerberos yer almaktadır. Kerberos bu sikkede diğer sikkelerin aksine oldukça büyük betimlenmiştir ve diğer sikkelerin aksine Kerberos sağa, Herakles ise sola doğru gitmektedir.

Ayrıca Herakles'in yeraltına, Hades'in diyarına inerek Cehennem Köpeği Üç başlı Kerberos'u çıkarttığı yer olarak Herakleia Pontike (Ksenophon *Anabasis* VI 2:2) kentindeki Cehennemağzı Mağaraları gösterilmektedir. Kente bu ismin verilmesinin nedeni bu mitolojik olaydır (Öztürk 2013, s. 506).

Sonuç olarak Herakleia Pontike kentinin Roma İmparatorluk Dönemi sikkeleri üzerinde Herakles'in On İki İş'i'nin tamamının sahne olarak tasviri yer almaktadır. Herakleia Pontike kenti, Anadolu'da bu görevlerin tamamının sikkeler üzerinde tasvir edildiği iki veya üç kentten biridir. Sikke tasvirlerinde Herakles'in kronolojik olarak tasvir edildiği de görülmektedir. Yani sikkeler üzerinde Herakles ilk işlerini yaparken daha gençtir, sonlara doğru yaşlanır. İlk işlerinde sakalsız iken, daha sonra yaptığı işlerde ise sakallı olarak tasvir edilmiştir.

Herakles'in On İki İş'i'nin sahne olarak tasvirleri, Herakleia Pontike sikkeleri üzerinde en erken Titus, en geç ise Gallienus'un eşi Salonina döneminde görülmektedir. Kentin sikkeleri üzerinde Herakles'in Kerberos'u yeryüzüne çıkarması ve Nemea Aslanı ile olan mücadelesi en fazla tasviri yapılan sahnelerden; Herakles'in Geryoneus'un sığırlarını çalması ve Stymphalos kuşlarını kovması ise en az tasviri yapılan sahnelerdendir.

Ayrıca bu kentte bulunan Cehennemağzı Mağaraları, Herakles'in Kerberos'u yeryüzüne çıkarttığı yer olarak kabul edilir.

Kente, Herakles'in On İki İş'i, genelde aynı imparatorların sikkeleri üzerinde yer almaktadır. Çünkü imparatorlardan bazıları Klasik Yunan kültürüne duydukları ilgi nedeniyle sikkeler üzerinde Yunan kültürüyle ilgili tasvirleri kullanmışlardır. Hatta bazı imparatorlar kendilerini Herakles'le özdeşleştirip sikkeler üzerinde de Herakles gibi tasvir edilmiştir. Herakles'in On İki İş'ini sikkelerinde kullanan imparatorlar ise Titus (M.S.79-81), Traianus (M.S.98-117), Commodus (M.S.177-192), Septimius Severus (M.S.193-211), Caracalla (M.S.198-217), Geta (M.S.209-212), Macrinus (M.S.217-218), Elagabalus (M.S. 218-222), Severus Alexander (M.S.222-235), I. Maximinus (M.S.235-238), Balbinus (M.S.238), III. Gordianus (M.S.238-244) ve eşi Tranquillina, I. Philippus'un eşi Otacilla, II. Philippus (M.S.247 -249), Gallienus (M.S.253-268) ve eşi Salonina'dır. Ayrıca yarı otonom sikkeler üzerinde bu işlerin tasviri yer almaktadır.

Herakleia Pontike kentinin kurucusu olarak Herakles ve Herakles'in işleri kentin sikkeleri üzerinde oldukça önemli bir yere sahiptir.

KAYNAKÇA

Apollod. bibl. (Apollodoros, Bibliothek) = The Library, with an English translation by Sir J. G. Frazer, London/New York 1921 (The Loeb Classical Library)

BMC Bithynia, A Catalogue of the Greek Coins in the British Museum. Catalogue of the Greek Coins of Pontus, Paphlagonia, Bithynia, Kingdom of Bosporus, Bologna, Arnoldo Forni-Editore, 1963

BMC Sicily, A Catalogue of the Greek Coins in the British Museum. Catalogue of the Greek Coins of Sicily, London, R.S. Poole, 1876

BMC Italy, A Catalogue of the Greek Coins in the British Museum. Catalogue of the Greek Coins of Italy, London, R.S. Poole, 1873

Boardman, J., O,Palagia, S. Woodford: “Herakles”, *LIMC IV*, 1988, s. 728 – 838

Bora, A., “Antik Dönemde Astakos, Nikomedia Ve Herakleia Pontika Kentleri Arasındaki İlişkilere Dair Bazı Düşünceler”, İnsan Kimlik Mekân Bağlamında Zonguldak Sempozyumu, 16-18 Ekim 2014, Bülent Ecevit Üniversitesi, Zonguldak, 2016, s. 111-128

Bräuer, R., “Die Heraklestaten auf antiken Münzen”, *Zeitschrift für Numismatik*, vol.28 (Herakles und der Löwe - H. u. die Hydra - H. u. der Eber - H. u. die Hirschkuh - H. u. die Stymphalischen Vögel - H. reinigt den Augiasstall - H. u. der Stier - H. u. Diomedes - H. u. Kerberos - H. bei den Hesperiden - Der Knabe Herakles würgt die Schlangen - H. raubt den Reifuß - H. u. Antaios - H. u. Kentauer - H. u. Flussgott - H. u. Acheloos - H. u. Cacus - H. u. der Cyclop -, H. u. der Knabe Telephos), Berlin, 1910, s.35-112, Tf. 2-5

Can, S., *Klasik Yunan Mitolojisi*. Istanbul: İnkılap Kitabevi, 1994

Carpenter, T. H., *Antik Yunan'da Sanat ve Mitoloji*, Çev. B. B. M. Ünlüoğlu, İstanbul, Homer Kitabevi, 2016

Classical Numismatic Group, Inc., Triton V, Lot 1711 (15.01.2002)

Classical Numismatic Group, Electronic Auction, Classical 76, Lot: 1005 (12.09.2007)

Erhat, A., *Mitoloji Sözlüğü*, İstanbul, Remzi Kitabevi, 1993

Fritz Rudolf Künker GmbH & Co. KG, Auction 94, Lot 909

Floceliere R.- P. Devambez, *Herakles*, Paris, E. De Boccard, 1966

Gemini Numismatic Auction 6, Lot 645 (10.01 2010)

Graves R., *Greek Myths*, London: Pergum Books, 1981

Grimal, P., *Dictionary of Classical Mythology*, 1990

Gruppe, O.: "Herakles", *RE Suppl. III*, 1918., s. 910 – 1121

Hecht, Robert E., "Some coins of Asia Minor in Boston", *NC 7/4*, London, 1964, 159-168, pl.10-13

Hesiodos, "*Theogonia*", *Eseri ve Kaynakları*, Çev. S. Eyüboğlu –A.Erhat, TTK, Ankara, 1991

Homeros, *Ilyada*, Çeviren: A. Erhat, A. Kadir., İstanbul: Can Yayınları, 1993

Ksenophon, *Anabasis " Onbinlerin Dönüşü "*, Çev. Tanju Gökçöl, Sosyal Yayınlar, İstanbul, 1998

March, Jenny. *The Penguin book of classical myths*. Çev. Semih Lim, Penguin UK, 2008

MCClean Collection, Catalogue of the McClean collection of Greek coins, Fitzwilliam Museum, Volume II, The Greek Mainland, the Aegaeon Islands, Crete. (S.W.Grose), Cambridge, 1926

Mionnet, T. E., *Description de médaillesantiques, grecques et romaines. Supplement V*, Paris, Testu, 1830

Mionnet, T. E., *Description des Medailles Antiques Grecques et Romaines*, Vol. II, Paris, 1807

Morford, Mark PO, and Robert J. Lenardon. *Classical mythology*. Oxford University Press, USA, 1999

Numismatik Lanz München, Auction 138, Lot 721 (26.11.2007)

Numismatik Lanz München, Auction 156, Lot 359 (2.06.2013)

Öztürk, B., “Herakleia Pontika (Zonguldak – Karadeniz Ereğli) Antik Kenti Epigrafik Çalışmaları Ve Tarihsel Sonuçları”, I. Uluslararası Karadeniz Kültür Kongresi 06-09 Ekim 2011, Sinop, 2013, 505-527

Öztürk, B., “Herakleia Pontike (Karadeniz Ereğli) Antik Kentinde Dinsel İnanışlar”, İnsan Kimlik Mekân Bağlamında Zonguldak Sempozyumu 16-18 Ekim 2014, Bülent Ecevit Üniversitesi, Zonguldak, 2016, 81-111

Sayles, Wayne G., *Ancient Coin Collecting IV: Roman Provincial Coins*, 1998

Schefold K.- Jung F. *Die Urkönige, Perseus, Bellerophon, Herakles und Theseus in der klassischen und hellenistischen Kunst*. München: Hirmer Verlag, 1988

SNG Aul. Kilikien, Sylloge Nummorum Graecorum. Deutschland. Sammlung H. von Aulock, Heft 13, Kilikien, Berlin, 1966

SNG Cop. Bithynia, Sylloge Nummorum Graecorum. The Royal Collection of Coins and Medals Danish National Museum. Bosporus - Bithynia. Copenhagen, Nationalmuseet, 1944

SNG Switzerland I Cilicia, Sylloge Nummorum Graecorum. Switzerland I. Levante- Cilicia. (E. Levante), Berne, 1986

SNG Tübingen, Sylloge Nummorum Graecorum Deutschland. Münzsammlung der Universität Tübingen. 3. Heft. Akarnanien – Bithynien, München, Hirmer Verlag, 1985

SNG von Aulock Nachträge I, Sylloge Nummorum Graecorum Deutschland. Sammlung v. Aulock, Nachträgen I: Pontus, Armenia Minor, Paphlagonien, Bithynien, Berlin, Verlag Gebr. Mann, 1967

SNG von Aulock Bithynien, Sylloge Nummorum Graecorum Deutschland. Sammlung v. Aulock, Pontus, Paphlagonien, Bithynien, Berlin, Verlag Gebr. Mann, 1957

Stack's, The Vermeule, Ward, and Mexico Mexico Collections, Lot 259 (11.01.2010)

Stack's, The Vermeule, Ward, and Mexico Mexico Collections, Lot 260 (11.01.2010)

Tokel, R., "Dünden Bugüne Kdz. Ereğli Cehennemagzı Mağaraları", İnsan Kimlik Mekân Bağlamında Zonguldak Sempozyumu 16-18 Ekim 2014, Bülent Ecevit Üniversitesi, Zonguldak, 2016, 181-195

Voegtli, H., *Bilder der Heldenepen in der kaiserzeitlichen griechischen Münzprägung*, German, 1977

Waddington, *Recueil*: W. H. Waddington, *Recueil Général des Monnaies Grecques D'Asie Mineure. Bithynie*, Continue et complete par E. Babelon - Th. Reinach. Paris, Leroux, 1908

Waddington Coll., Inventaire Sommaire de la Collection Waddington. (Ed. M. E. Babelon), Paris, 1898

Weber Collection, L. Forrer, The Weber collection. Vol. I: Greek coins: Auriol Find Class, Hispania, Gallia, Britannia, Italy and Sicily, London, 1922

İNTERNET KAYNAKLARI

Kurth, D., The Labours And Other Feats Of Herakles On Ancient Coins, https://www.academia.edu/12416466/The_Labours_and_Tasks_of_Herakles_on_Ancient_Coins_based_on_the_German_article_Die_Heraklestaten_auf_Antiken

[M%C3%BCnzen by Reinhard Br%C3%A4uer in Zeitschrift f%C3%BCr Numismatik 1910 pp 35-112 . PDF on request](#) (Erişim Tarihi 21.11.2016)

Roman Provincial Coinage Online: <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/> (Erişim Tarihi: 28.10.2016)

Coin Archives. Ancient Coins: <http://www.coinarchives.com/a/>, 28.08.2011, (Erişim Tarihi: 26.10.2016)

Perseus Digital Library: <http://www.perseus.tufts.edu/Herakles/labors.html>, (Erişim Tarihi: 29.10.2016)

<http://www.provincialromans.com/provincial/Cities/HeracleaPonticaBithynia.htm> (Erişim Tarihi: 29.10.2016)

[https://en.wikipedia.org/wiki/Cerberus#/media/File:Herakles Kerberos Eurystheus Louvre E701.jpg](https://en.wikipedia.org/wiki/Cerberus#/media/File:Herakles_Kerberos_Eurystheus_Louvre_E701.jpg) (Erişim Tarihi: 28.10.2016)

https://tr.wikipedia.org/wiki/Konya_Herakles_Lahdi (Erişim Tarihi: 28.10.2016)

<http://ancientcoinage.org/the-labors-of-hercules.html> (Erişim Tarihi: 28.10.2016)

<http://www.theoi.com/Gallery/T20.3.html> (Erişim Tarihi:26.10.2016)

<https://www.acsearch.info/search.html?term=Heracleia> (Erişim Tarihi: 26.10.2016)

<https://www.acsearch.info/search.html?id=725064> (Erişim Tarihi: 27.10.2016)

<https://www.acsearch.info/search.html?id=725573> (Erişim Tarihi: 27.10.2016)

<https://www.acsearch.info/search.html?id=95264> (Erişim Tarihi: 26.10.2016)

<https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=108680> (Erişim Tarihi: 25.10.2016)

<https://www.acsearch.info/search.html?id=420131> (Erişim Tarihi: 25.10.2016)

<https://www.sixbid.com/browse.html?auction=776&category=17088&lot=773202>
(Erişim Tarihi: 28.10.2016)

<http://snible.org/coins/hn/crete.html#Phaestus> (Erişim Tarihi: 28.10.2016)

GÖRSEL – İŞİTSEL KAYNAKLAR

Resim 1: Olympia Zeus Tapınağının Metopları, (M.Ö. 470-456) Herakles'in On İki İşi (Carpenter 2016, res.173)

Resim 2: Herakles'in Nemea Aslanı İle Mücadele Sahnesi, Boyunlu amphora, M.Ö. 510-500. (<http://www.perseus.tufts.edu/Herakles/lion.html>)

Resim 3: Herakles'in Hydra Canavarı İle Mücadele Sahnesi, Hydria M.Ö.525 (<http://www.perseus.tufts.edu/Herakles/hydra.html>)

Resim 4: Herakles'in Keryneia Geyiğini Yakalama Sahnesi, Amphora M.Ö.510 (<http://www.perseus.tufts.edu/hopper/artifact?name=Toledo+1958.69a&object=Vase>)

Resim 5: Herakles'in Erymanthos Yaban Domuzunu Eurystheus'a Getirme Sahnesi, Boyunlu Amphora, M.Ö.540-520 (<http://www.perseus.tufts.edu/Herakles/boar.html>)

Resim 6: Herakles'in Augias'ın Ahırlarını Temizlerken Dinlenme Sahnesi, Skyphos, M.Ö. 500 (<http://www.perseus.tufts.edu/Herakles/stables.html>)

Resim 7: : Herakles'in Stymphalos Kuşlarını Kovma Sahnesi, Amphora, M.Ö.560-530 (<http://www.perseus.tufts.edu/Herakles/birds.html>)

Resim 8: Herakles'in Girit Boğası'nı Yakalayıp Getirme Sahnesi, Boyunlu Amphora, M.Ö.530-520 (<http://www.perseus.tufts.edu/Herakles/bull.html>)

Resim 9: Herakles'in Diomedes'in Atlarını Mykenai'ye Getirme Sahnesi, Kylix, M.Ö. 6.yy. (<http://www.theoi.com/Heros/DiomedesThrakios.html>)

Resim 10: Herakles'in Amazonlar Kraliçesi Hippolyte'nin Kemerini Alma Sahnesi, Boyunlu Amphora, M.Ö.510-500 (<http://www.perseus.tufts.edu/Herakles/amazon.html>)

Resim 11: Herakles'in Geryoneus'un Sığırlarını Çalma Sahnesi, Kylix, M.Ö. 510-500 (<http://www.perseus.tufts.edu/Herakles/cattle.html>)

Resim 12: Herakles'in Hesperid'lerin Altın Elmalarını Getirme Sahnesi, Lekythos M.Ö. 6 yy. (<http://www.theoi.com/Gallery/T20.3.html>)

Resim 13: Herakles'in Kerberos'u Yeryüzüne Çıkarma Sahnesi, Hydria M.Ö. 530 (https://en.wikipedia.org/wiki/Cerberus#/media/File:Herakles_Kerberos_Eurystheus_Louvre_E701.jpg)

Resim 14-16: Herakles'in On İki İşi, Lahit, Konya Arkeoloji Müzesi, M.S.220-260 (https://tr.wikipedia.org/wiki/Konya_Herakles_Lahdi)

Resim 17-28: Herakles'in On İki İşi, Mısır, Alexandria kenti, Antoninus Pius (M.S. 138-161) Dönemi Sikkeleri (<http://ancientcoinage.org/the-labors-of-hercules.html>)

Resim 29: Herakles'in Nemea Aslanı İle Mücadele Sahnesi. Herakleia Pontike Sikkesi, Traianus (M.S. 98-117) Dönemi (Waddington, *Recueil*, s.360, no:92, Pl LVIII 9)

Resim 30: Herakles'in Nemea Aslanı İle Mücadele Sahnesi, Herakleia Pontike Sikkesi, Severus Alexander (M.S. 222-235) Dönemi (*SNG v. Aulock Bithynien* 402)

Resim 31: Herakles'in Nemea Aslanı İle Mücadele Sahnesi. Herakleia Pontike Sikkesi, Gallienus (M.S. 253-268) Dönemi (Waddington, *Recueil*, s.380, no:235, Pl LXII 14)

Resim 32: Herakles'in Nemea Aslanı İle Mücadele Sahnesi. Herakleia Pontike Sikkesi, İmparatorluk dönemi (Waddington, *Recueil*, s.356, no: 68, Pl LVII 9)

Resim 33: Herakles'in Nemea Aslanı İle Mücadele Sahnesi, Herakleia Pontike Sikkesi, Septimius Severus (M.S.193-211) Dönemi (Waddington, *Recueil*, s.362, no:105, Pl LVIII 18)

Resim 34: Herakles'in Nemea Aslanı İle Mücadele Sahnesi Herakleia Pontike Sikkesi, Severus Alexander (M.S. 222-235) Dönemi (Waddington, *Recueil*, s.373, no:188, Pl LXI 1)

Resim 35: Herakles'in Nemea Aslanı İle Mücadele Sahnesi, Herakleia Pontike Sikkesi, I. Maximinus (M.S. 235- 288) Dönemi (*SNG v. Aulock Bithynien* 407)

Resim 36: Herakles'in Nemea Aslanı İle Mücadele Sahnesi, Herakleia Pontike Sikkesi, Tranquillina (M.S. 244-249) Dönemi (Waddington, *Recueil*, s.379, no:229, Pl LXII 9)

Resim 37: Herakles'in Nemea Aslanı İle Mücadele Sahnesi, Herakleia Pontike Sikkesi, Gallienus (M.S. 253-268) Dönemi (*SNG v. Aulock Bithynien* 454)

Resim 38: Herakles'in Hydra Canavarı İle Mücadele Sahnesi, Herakleia Pontike Sikkesi, Septimius Severus (M.S.193-211) Dönemi (Waddington, *Recueil*, s.362, no:109, Pl LVIII 22)

Resim 39: Herakles'in Hydra Canavarı İle Mücadele Sahnesi, Herakleia Pontike Sikkesi, Geta (M.S. 209-212) Dönemi, (Waddington, *Recueil*, s.368, no:148, Pl LX 2)

Resim 40: Herakles'in Hydra Canavarı İle Mücadele Sahnesi, Herakleia Pontike Sikkesi, Severus Alexander (M.S. 222-235) Dönemi (<https://www.acsearch.info/search.html?id=725064>)

Resim 41: Herakles'in Hydra Canavarı İle Mücadele Sahnesi, Herakleia Pontike Sikkesi, III. Gordianus (M.S. 238-244) Dönemi (Waddington, *Recueil*, s.377, no:217, Pl LXI 23)

Resim 42: Herakles'in Hydra Canavarı İle Mücadele Sahnesi, Herakleia Pontike Sikkesi, Gallienus (M.S. 253-268) Dönemi, (Waddington, *Recueil*, s.381, no:238, Pl LXII 16)

Resim 43: Herakles'in Keryneia Geyiğini Yakalama Sahnesi, Herakleia Pontike Sikkesi, Septimius Severus (M.S.193-211) Dönemi (Waddington, *Recueil*, s.363, no: 111, Pl LIX 1)

Resim 44: Herakles'in Keryneia Geyiğini Yakalama Sahnesi, Herakleia Pontike Sikkesi, Caracalla (M.S.198-217) Dönemi (*SNG v. Aulock Bithynien* 386)

Resim 45: Herakles'in Keryneia Geyiğini Yakalama Sahnesi, Herakleia Pontike Sikkesi, Geta (M.S.209-212) Dönemi, (Waddington, *Recueil*, s.368, no:149, Pl LX 3)

Resim 46: Herakles'in Keryneia Geyiğini Yakalama Sahnesi, Herakleia Pontike Sikkesi, I. Maximinus (M.S.235-238) Dönemi (Waddington, *Recueil*, s.374, no:194, Pl LXI 5)

Resim 47: Herakles'in Keryneia Geyiğini Yakalama Sahnesi, Herakleia Pontike Sikkesi, III. Gordianus (M.S. 238-244) Dönemi, (*SNG v. Aulock Bithynien* 426)

Resim 48: Herakles'in Erymanthos Yaban Domuzunu Yakalama Sahnesi, Herakleia Pontike Sikkesi, Septimius Severus (M.S.193-211) Dönemi, (Waddington, *Recueil*, s.362, no: 107 bis, Pl LVIII 20)

Resim 49: Herakles'in Erymanthos Yaban Domuzunu Yakalama Sahnesi, Herakleia Pontike Sikkesi, I. Maximinus (M.S.235-238) Dönemi, (Waddington, *Recueil*, s.374, no: 193, Pl LXI 4)

Resim 50: Herakles'in Erymanthos Yaban Domuzunu Yakalama Sahnesi, Herakleia Pontike Sikkesi, Balbinus (M.S. 238) Dönemi, (*SNG v. Aulock Bithynien* 412)

Resim 51: Herakles'in Augias'ın Ahırlarını Temizleme Sahnesi, Herakleia Pontike Sikkesi, S. Severus (M.S.193-211)Dönemi (<http://www.provincial-romans.com/provincial/Coins/Severus060.htm>)

Resim 52: Herakles'in Augias'ın Ahırlarını Temizleme Sahnesi, Herakleia Pontike Sikkesi, Geta (M.S.209-212) Dönemi (Waddington *Recueil*, s.369, no: 161, Pl LX 8)

Resim 53: Herakles'in Augias'ın Ahırlarını Temizleme Sahnesi, Herakleia Pontike Sikkesi, Severus Alexander (M.S.222-235) Dönemi (*SNG v. Aulock Bithynien* 403)

Resim 54: Herakles'in Augias'ın Ahırlarını Temizleme Sahnesi, Herakleia Pontike Sikkesi, II. Philippus (M.S.244-247) Dönemi, (*SNG v. Aulock Bithynien* 444)

Resim 55: Herakles'in Augias'ın Ahırlarını Temizleme Sahnesi, Herakleia Pontike Sikkesi, Gallienus (M.S.253-268) Dönemi (Waddington, *Recueil*, s.381, no: 241, Pl LXII 18)

Resim 56: Herakles'in Augias'ın Ahırlarını Temizleme Sahnesi, Herakleia Pontike Sikkesi, Salonina (M.S.253-268) Dönemi (Bräuer 1910 İng. Çev. Kurth 2015, no:420, Pl. IV 2)

Resim 57: Herakles'in Girit Boğasını Yakalama Sahnesi, Herakleia Pontike Sikkesi, Caracalla (M.S. 198-217) Dönemi, (Waddington, *Recueil*, s.366, no: 133, Pl LIX 18)

Resim 58: Herakles'in Girit Boğasını Yakalama Sahnesi, Herakleia Pontike Sikkesi, Geta (M.S. 209-212) Dönemi (Waddington, *Recueil*, s.370, no: 162, Pl LX 9)

Resim 59: Herakles'in Girit Boğasını Yakalama Sahnesi, Herakleia Pontike Sikkesi, Macrinus (M.S.217-218) Dönemi (*SNG v. Aulock Bithynien* 398)

Resim 60: Herakles'in Girit Boğasını Yakalama Sahnesi, Herakleia Pontike Sikkesi, Severus Alexander (M.S.222-235) Dönemi (Stack's, The Vermeule, Ward, and Mexico Maxico Collections, Lot 259, 11.01. 2010)

Resim 61: Herakles'in Girit Boğasını Yakalama Sahnesi, Herakleia Pontike Sikkesi, III.Gordianus (M.S.238-244) Dönemi (Waddington, *Recueil*, s.378, no: 222, Pl LXII 4)

Resim 62: Herakles'in Girit Boğasını Yakalama Sahnesi, Herakleia Pontike Sikkesi, Gallienus (M.S.253-268) Dönemi (*SNG v. Aulock Bithynien* 451)

Resim 63: Herakles'in Girit Boğasını Yakalama Sahnesi, Herakleia Pontike Sikkesi, III.Gordianus (M.S.238-244) Dönemi (*SNG v. Aulock Bithynien* 424)

Resim 64: Herakles'in Diomedes'in Atlarını Mykenai'ye Getirme Sahnesi, Herakleia Pontike Sikkesi, Caracalla (M.S. 198-217) Dönemi (Waddington, *Recueil*, s.366, no: 135, Pl LIX 19)

Resim 65: Herakles'in Diomedes'in Atlarını Mykenai'ye Getirme Sahnesi, Herakleia Pontike Sikkesi, Macrinus (M.S. 217-218) Dönemi (<https://www.acsearch.info/search.html?id=725573>)

Resim 66: Herakles'in Diomedes'in Atlarını Mykenai'ye Getirme Sahnesi Herakleia Pontike Sikkesi, III. Gordianus (M.S. 238-244) Dönemi, (<https://www.acsearch.info/search.html?id=95264>)

Resim 67: Herakles'in Diomedes'in Atlarını Mykenai'ye Getirme Sahnesi, Herakleia Pontike Sikkesi, Tranquillina (M.S.244-249) Dönemi, (*SNG v. Aulock Bithynien* 438)

Resim 68: Herakles'in Diomedes'in Atlarını Mykenai'ye Getirme Sahnesi Gallienus (M.S.253-268) Dönemi, (Bräuer 1910 İng. Çev. Kurth 2015, no:494, Pl. III 18)

Resim 69: Herakles'in Amazonlar Kraliçesi Hippolyte'nin Kemerini Alma Sahnesi, Herakleia Pontike Sikkesi, Macrinus (M.S.217-218) Dönemi (Waddington, *Recueil*, s.371, no: 174, Pl LX 19)

Resim 70: Herakles'in Amazonlar Kraliçesi Hippolyte'nin Kemerini Alma Sahnesi, Herakleia Pontike Sikkesi, III. Gordianus (M.S.238-244) Dönemi (Waddington, *Recueil*, s.377, no: 215, (Pl LXI 21)

Resim 71: Herakles'in Amazonlar Kraliçesi Hippolyte'nin Kemerini Alma Sahnesi, Herakleia Pontike Sikkesi, Septimius Severus (M.S.193-211) Dönemi, (Waddington, *Recueil*, s.362, no: 110, Pl LVIII 23)

Resim 72: Herakles'in Amazonlar Kraliçesi Hippolyte'nin Kemerini Alma Sahnesi, Herakleia Pontike Sikkesi, III. Gordianus (M.S. 238-244) Dönemi (Waddington, *Recueil*, s.377, no:216, Pl LXI 22)

Resim 73: Herakles'in Geryoneus'un Sığırlarını Çalma Sahnesi Herakleia Pontike Sikkesi, Macrinus (M.S.217-218) Dönemi, (Waddington, *Recueil*, s.371, no: 173, Pl LX 18)

Resim 74: Herakles'in Hesperid'lerin Altın Elmalarını Getirme Sahnesi, Herakleia Pontike Sikkesi, Septimius Severus (M.S.193-211) Dönemi, (Waddington, *Recueil*, s.362, no: 108, Pl LVIII 21)

Resim 75: Herakles'in Hesperid'lerin Altın Elmalarını Getirme Sahnesi, Herakleia Pontike Sikkesi, Otacilla (M.S.244-249) Dönemi (*SNG v. Aulock Bithynien* 446)

Resim 76: Herakles'in Hesperid'lerin Altın Elmalarını Getirme Sahnesi, Herakleia Pontike Sikkesi, Gallienus (M.S.253-268) Dönemi (*SNG v. Aulock Bithynien* 448)

Resim 77: Herakles'in Kerberos'u Yeryüzüne Çıkarma Sahnesi, Herakleia Pontike Sikkesi, Traianus (M.S.98-117) Dönemi (<https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=108680>)

Resim 78: Herakles'in Kerberos'u Yeryüzüne Çıkarma Sahnesi Herakleia Pontike Sikkesi, Septimius Severus (M.S.193-211) Dönemi (<https://www.acsearch.info/search.html?id=420131>)

Resim 79: Herakles'in Kerberos'u Yeryüzüne Çıkarma Sahnesi, Herakleia Pontike Sikkesi, Geta (M.S. 209-212 Dönemi (<https://www.sixbid.com/browse.html?auction=776&category=17088&lot=773202>)

Resim 80: Herakles'in Kerberos'u Yeryüzüne Çıkarma Sahnesi, Herakleia Pontike Sikkesi, Macrinus (M.S.217-218) Dönemi (*SNG v. Aulock Bithynien* 397)

Resim 81: Herakles'in Kerberos'u Yeryüzüne Çıkarma Sahnesi, Herakleia Pontike Sikkesi, II. Philippus (M.S.244-247) Dönemi, (*SNG v. Aulock Bithynien* 445)

Resim 82: Herakles'in Kerberos'u Yeryüzüne Çıkarma Sahnesi, Herakleia Pontike Sikkesi, III. Gordianus (M.S.244-249) Dönemi, (Waddington, *Recueil*, s.378, no:219, Pl LXII 2)

Resim 83: Herakles'in Kerberos'u Yeryüzüne Çıkarma Sahnesi, Herakleia Pontike Sikkesi Gallienus (M.S.253--268) Dönemi, (*SNG v. Aulock Bithynien* 453)

Resim 84: Herakles'in Kerberos'u Yeryüzüne Çıkarma Sahnesi, Herakleia Pontike Sikkesi III. Gordianus (M.S.244-249) Dönemi (Waddington, *Recueil*, s.378, no: 218, Pl LXII 1)

Resim 85: Herakles'in Kerberos'u Yeryüzüne Çıkarma Sahnesi, Herakleia Pontike Sikkesi, Roma imparatorluk dönemi (Yarı Otonom), (Waddington, *Recueil*, s.356, no: 70, Pl LVII 11)

Resim 86: Herakles'in Kerberos'u Yeryüzüne Çıkarma Sahnesi, Herakleia Pontike Sikkesi, Septimius Severus (M.S.193-211) Dönemi (*SNG v. Aulock Bithynien* 376)

RESİMLER

Res.1

Res.2

Res. 3

Res.4

Res.5

Res. 6

Res. 7

Res.8

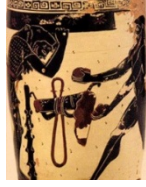
Res. 9

Res. 10

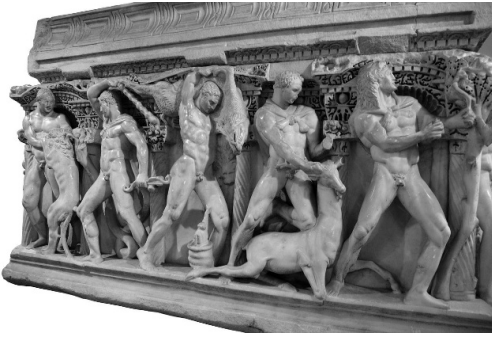
Res. 11

Res. 12

Res. 13

Res.14

Res.15

Res.16

Res. 17

Res. 18

Res.19

Res. 20

Res.21

Res. 22

Res.23

Res. 24

Res. 25

Res.26

Res. 27

Res.28

Res. 29

Res. 30

Res.31

Res.32

Res. 33

Res. 34

Res.35

Res.36

Res. 37

Res. 38

Res.39

Res.40

Res. 41

Res. 42

Res.43

Res.44

Res. 45

Res. 46

Res.47

Res.48

Res. 49

Res. 50

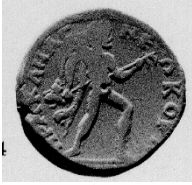
Res.51

Res.52

Res. 53

Res. 54

Res.55

Res.56

Res. 57

Res. 58

Res.59

Res.60

Res. 61

Res. 62

Res.63

Res.64

Res. 65

Res. 66

Res.67

Res.68

Res. 69

Res. 70

Res.71

Res.72

Res. 73

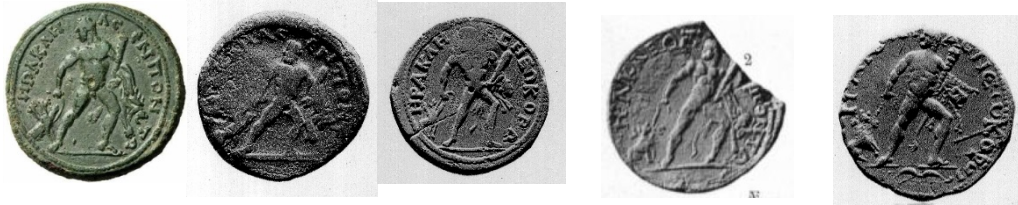
Res. 74

Res.75

Res.76

Res. 77

Res. 78

Res.79

Res.80

Res.81

Res. 82

Res. 83

Res.84

Res.85

Res.86